

Derde college prof. dr. Jan Van der Veken t.b.v. de leerstoel theologie van de charismatische vernieuwing aan de VU te Amsterdam 21 februari 2001

De door Jan Van der Veken gemaakte en uitgedeelde tekst, aangevuld vanuit aantekeningen tijdens het college door Kees Slijkerman, gecorrigeerd door Van der Veken.

Onderwerp: eerste document van Mechelen (=DM1); oorspronkelijke titel: *Theological and pastoral orientations on the catholic charismatic renewal* (0236uk op www.stucom.nl)
[nummering zoals 1.2.2 verwijst naar die paragraaf in dat document in de uitgave van 1976.
Heruitgave van dit document in 2001: 0236, 0236uk en 0236fr op www.stucom.nl]

Doel van dit college is te verhelderen waarom in dit document staat wat er staat, wat de achtergronden ervan zijn.

In de naam *catholic charismatic renewal* zit al een hele theologie.

Begin zeventiger jaren was de vraag: Hoe zullen we die beweging (the catholic charismatic renewal) noemen?

Is het wel een beweging? Het gaat om een vitale stroming in het leven van de kerk.

-Vernieuwing: omwille van een duidelijke verandering: radicale innerlijke bekering en een grondige verandering van leven.

-Persoonlijk: vruchten en ervaring van de H. Geest.

-Gemeenschapstichtend: nieuw verstaan van het mysterie van de kerk (Cfr 1.2)

-Naar buiten: allerlei diensten aan kerk en wereld: bevordert echte liefde voor de kerk.

-Trinitair: glorie van de Vader

heerschappij van de Zoon

kracht van de heilige Geest.

Vandaar ook andere benamingen, die elk hun theologisch belang hebben:

Renouveau dans l'Esprit

Release of the Spirit - Vrijmaking van de Geest - Vrijwording van de Geest

L'effusion de l'Esprit

Baptism in the Holy Spirit

1.2.2 Geloofservaring: persoonlijk maar niet individualistisch. "Wij moeten ons openstellen voor de geheimvolle adem van de heilige Geest".

Kerkelijk karakter van de charismata: gave of vermogen door Gods Geest vrijgemaakt (vandaar *re/lease*) en met zijn kracht bekleed: om dienstbaar te zijn aan de opbouw van Christus' lichaam, dat de kerk is.

De kerk wordt gezien als een geloofsrealiteit, niet als een sociologische groep. (Zie tweede document van Mechelen (DM2).)

Vernieuwing van datgene wat iemand doet behoren tot de kerk.

Niet: introductie tot de kerk! Die introductie is het gevolg van de initiatie-sacramenten. Wel: vollediger toeëigening op persoonlijk en gemeenschappelijk niveau.

2 Theologische basis

2.1 Trinitarisch: dezelfde H. Geest in Christus en in de kerk.

2.2 Christus en de H. Geest: doop van Jezus met de H. Geest.

Doel van zijn hele zending: dopen met de heilige Geest.

2.2.2 Het wezenlijk kenmerk van de christelijke inwijding is het ontvangen van de H. Geest: inlijving in het lichaam van Christus.

3.3 De kerk en de heilige Geest

2.3.1 Jezus is het oerbeeld van de kerk. De kerk is het sacrament van Christus: als lichaam van Christus en ook als middel om Christus zichtbaar in de wereld aanwezig te stellen.

2.3.2 De kerk als uitbreiding van Christus' zalving

Zalving van Christus uitgebreid over heel de kerk. ("God heeft maar één Zoon, ons allen in Christus", Augustinus).

2.4 De charismatische opbouw van de kerk

De eerste gave aan de kerk is de gave van de Geest zelf.

Volheid van leven in de Geest (dus ook de beoefening van de charismata) is een gezamenlijk bezit van de hele kerk.

Een charisma is een zichtbaar worden van de Geest in een dienende functie.

Zonder de Geest en zonder zijn gaven (charismata) is er geen kerk.

Vandaar dat auteurs als Y. Congar niet gelukkig zijn met de uitdrukking "Charismatische" beweging. Alsof de kerk zelf niet charismatisch was. Daarom zoekt men naar andere uitdrukkingen, zoals Vernieuwing.

2.4.2. Ieder christen is charismatisch

Er zijn tal van genadegaven. Geen tegenstelling tussen charisma en instituut. Het dienstwerk van diaken, priester en bisschop is zelf een charisma.

2.5 Hoe men christen wordt: de Geest ontvangen is christen worden.

En dat gebeurt door het sacrament van het doopsel, dat niet los te maken is van de andere inwijdingssacramenten: eucharistie en vormsel. Het vormsel is een geritualiseerde vorm van geestesdoop. Zie F.v.d.Meer, Catechismus, blz. 379-380: 'Is het doopsel de geestelijke verwekking, het vormsel is de was tot geestelijke volwaardigheid, daarom heet het voltooiing: het is de Pinksteruitstorting van de H. Geest' (geciteerd in *De Kerk en de Pinkstergroepen. Herderlijk schrijven van de Generale Synode van de Nederlandse hervormde Kerk*, p. 50, 1960.) Door de initiatiesacramenten wordt men lidmaat van Christus' lichaam, en binnengeleid in het volk van God.

Wezenlijke gelijkheid van de huidige en de oud-christelijke initiatie.

Het verschil zou kunnen zijn dat de vroeg-christelijke kerken het volle spectrum van de Geestesgaven verwachtten.

Idee ontwikkeld door Kilian MacDonnell: het verwachtingspatroon van A tot Z.

Belang van verwachtingspatroon en van persoonlijke gesteltenis als de maat van wat men ontvangt, al is de Geest soeverein en vrij.

2.7 Geloof en ervaring Cf NT. Ervaring is concrete kennis. Geen tegenstelling tussen geloof en ervaring (begrijpelijke en niet-begrijpelijke kennis).

De uitdrukkingen doorbraak, uitstorting, "doop met/in de heilige Geest" wijzen op dit ervaringsaspect, vaak als doorbraak beleefd.

Dapper geloof, nieuwe liefde, intensivering van het hele gebedsleven: in die zin is de charismatische ervaring nieuw.

Ze omvat het hele menszijn: geest, lichamelijke, verstand, wil, gevoel. Ze is dus niet louter een kwestie van gevoelens!

2.7.8 Die ervaring kan een "peak experience" zijn (Abraham Maslow); ze kan ook haar beslag krijgen in een groeiproces.

Ongewone en gewone genadegaven moeten niet tegenover elkaar gesteld worden.

Het zijn wezenlijk diensten, al hebben ze een "experiential dimension" (vertaald als bevindelijk karakter).

Wegens deze "experiential dimension" is een zekere mate van gezonde skepsis op zijn plaats (wegens de onvermijdelijke subjectieve elementen die eraan verbonden zijn).

Niet alles is evenwel ervaring: er zijn ook objectieve elementen in het toetreden tot het geloof. Vandaar dat loyaliteit tegenover het kerkelijk leergezag en tegenover kerkordelijke maatregelen wordt aangeprezen.

3. Special Areas of theological Concern

Niet: iets nieuws, maar wel meer besef en een grotere mate van beschikbaarheid.

In die zin is de charismatische vernieuwing niet echt nieuw. Toch moet ook rekening worden gehouden met de hele culturele dimensie van deze verschijnselen. In die zin is ze wèl iets nieuws, en heeft de R.K. Kerk er heel wat van te leren. De charismatische

vernieuwingsbewegingen behoren dus tot een theologisch-kerkelijke cultuur: d.w.z. in een bepaalde culturele "setting" leggen zij de nadruk op bepaalde aspecten van het christen-zijn.

Er wordt gewezen op de inbreng van de klassieke Pinksterkerken en van het neo-pentecostalisme. In DM 2 wordt dit verband ridderlijk toegegeven: de charismatische vernieuwing is niet ontstaan in de R.K.Kerk.

Deze verschillende theologische culturen kunnen dezelfde termen gebruiken en ze toch een andere betekenis geven: cf DM 2. Zo moeten wij waarschuwen tegen een "two level doctrine of sanctification": "born again" en "baptism in the Spirit" (Cfr DM2).

De katholieke traditie ziet in de Geestesdoop eerder een nieuw deelkrijgen aan de H. Geest, soms "second blessing" genoemd, of "doorbraak" (release) van een bewuste Geesteservaring.

Er zijn bijbelse argumenten voor het gebruik van de uitdrukking 'doop met de heilige Geest'. Ook oecumenisch is die uitdrukking van belang: er is een verwijzing naar iets gemeenschappelijks en herkenbaars. Er kan een veelheid van terminologie zijn bij eenheid van betekenis, en omgekeerd.

Vandaar dat de woorden ter aanduiding van de charismatische vernieuwing toch hun belang hebben.

Misschien spreekt men liever niet van Charismatische beweging, tenzij zoals men van een liturgische beweging gesproken heeft. Het uiteindelijke doel moet zijn: de reïntegratie van alle charismata –het hele spectrum- in het kerkelijk leven op lokaal en universeel vlak.

3.5.1 Geesteservaring en zelfervaring.

Niet mogelijk uit te maken waar precies de zelfervaring ophoudt en de Geesteservaring begint. Daarom hebben wij gepleit voor een incarnatorisch model. De geestesgaven kunnen zich incarneren in menselijke begaafdheden en ze van binnen uit doordringen en verheffen. Omwille van de onlosmakelijke band tussen wat menselijk is en wat "van de Geest komt" is onderscheiding nodig, en hierin heeft de bisschop en de gemeente een belangrijke taak. Cfr DM 2.

4. Kritische vragen. Questions for evaluation.

Geloof en ervaring

Fear of emotionalism

Bijbels fundamentalisme is geen probleem dat eigen is aan de charismatische vernieuwing.

Er is in zekere zin sprake van een "fundamentalism of the general catholic population".

Over de tongentaal: zie ook 5.5 en *De kerk en de Pinkstergroepen. Herderlijk schrijven van de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk*, 1960, p. 40-42.

4.5 Wordt de inzet voor deze wereld niet verwaarloosd?

Hierover gaat het DM 3, opgesteld door Kard. Suenens en Dom Helder Camara.

5. Pastorale richtlijnen. Pastoral Orientations.

5.3 De oecumenische dimensie: hierover gaat het DM 2.

5.6 Profetie en de rol van het kerkelijk ambt bij het toetsen van profetieën.

5.7 Verlossing van de boze: hierover gaat het DM 4.

5.7.2 Het dienstwerk der genezing en 5.8 de handoplegging.

6 Evaluatie en besluit

Tot zover de tekst van Van der Veken die hij aan het begin van het college uitgedeelde.

Aanvullingen uit aantekeningen, gemaakt door Kees Slijkerman tijdens het college van 21-2-01, gecorrigeerd door Van der Veken.

Kardinaal Suenens benadrukte dat de charismatische vernieuwing (CV) als beweging overbodig zou worden wanneer heel de kerk volop charismatisch wordt. Een gevaar is dat men in een poging aanvaardbaar te worden voor heel de kerk bepaalde charisma's weglaat. Zo heeft de CV de neiging om zelf de dienst voor genezing in te perken.

Het is een sociologische wet dat het moeilijk is om opvattingen in stand te houden die niet breed aanvaard worden. (cognitieve dissonantie)

Als de CV geen beweging en groepering is dan word je dus ook geen christen door de doop in de Geest (zoals bij de Pinkstergemeenten). Je wordt christen door de initiatiesacramenten (doopsel, vormsel en eucharistie).

In het boek *Call to holiness* schrijft bisschop Paul Cordes: de kerk houdt dat de doop een vervulling met de Geest impliceert. Die Geestesdoop krijgt in de rk kerk uitdrukking in het vormsel.

Cordes spreekt bij voorkeur van *realisatie*, i.p.v. doop, vervulling, vrijwording of uitstorting van de Geest. Hij was de opvolger van kardinaal Suenens, als adviseur namens de paus; adviseur om de charismatische vernieuwing internationaal te begeleiden.

Culturele, sociologisch en psychologische componenten

Cultuur steunt altijd op inperking van vrije expressie, het temmen van driften en verlangens. Onze Westerse cultuur maakt inperkingen die bijvoorbeeld de Afrikaanse culturen niet hebben. Bij de vrijwording van de Geest is dit verschil zichtbaar. Er is dus een sociologisch en psychologisch element bij de vrijwording van de Geest. Het is ook een psychologische vrijwording. Het is een door de Geest tot stand gebracht leven dat onze hele persoon begint te doordringen. Dat heeft gevolgen als: meer lichamelijk bewegen (bij lofprijzing de handen soms omhoog) en spreken in tongen.

Spreken in tongen is ook een vrij worden van de sociale dwang om verstaanbare taal te spreken. Vanuit dit gezichtspunt is gemakkelijker te zien dat een vorm van tongentaal ook los van de doop in de Geest kan plaatsvinden. Dat heeft dan niet dezelfde betekenis. De tongentaal van een christen komt voort uit het verlangen tot God te bidden en omdat onze concepten te beperkt zijn om ons gebed te dragen.

Vraag: hoe kom je tot deze ervaring?

1. Je moet er naar verlangen. 2. Het moet ook een wilsbesluit zijn. 3. Volg een vormingscursus tot Leven in de Geest, of iets dergelijks. 4. Bid met andere christenen die reeds de Geestesdoop ontvangen hebben.

Een charisma is een gedoopte aanleg. Door die doop wordt het wezenlijk iets anders, maar dat het reeds aanwezig was is voorwaarde.

Enkele opmerkingen

Dezelfde Geest die Jezus de Christus doet zijn, doet ons kind van God zijn.

Schillebeecxk: De sacramentele heilseconomie is niet beperkt tot de sacramenten. In het sacrament van de Eucharistie is Christus aanwezig opdat Hij meer aanwezig wordt in heel zijn lichaam dat de Kerk is.

Voor Augustinus is de Eucharistie het mystieke lichaam van Christus, de gemeenschap is het werkelijke Lichaam van Christus.

In reactie op de Hervorming is de rk kerk meer de werkelijke aanwezigheid van Christus in het sacrament gaan benadrukken. Het is correct om te spreken van sacramentele aanwezigheid van Christus in de Eucharistie, d.i. aanwezigheid in het Sacrament, met het oog op de omvorming van de gemeenschap in het nu levende Lichaam van Christus.

De rk leer benadrukt dat het geloof zalig maakt, niet de subjectieve ervaring. Maar het NT wordt toch ook gewezen op het ervaringselement.

In filosofische zin is het goed elke ervaring te "wantrouwen" in de zin van: een gezonde sceptis aan de dag leggen, niet zo snel een ervaring toeschrijven aan de Heilige Geest.

Literatuur:

Call to holiness - reflections on the Catholic Charismatic Renewal, Paul Josef Cordes; A Michael Glazier Book, uitg. the Liturgical Press Collegeville, Minnesota, ISBN 0-8146-5887-3
De Kerk en de Pinkstergroepen. Herderlijk schrijven van de Generale Synode van de Nederlandse hervormde Kerk, 1960, uitgeverij Boekencentrum, 's-Gravenhage.

1e college: 0061 op www.stucom.nl

2e college: 0062 op www.stucom.nl

Dit is document 0063 op www.stucom.nl